

18/16/83

EL LENGUATGE

Ordinals

Tots els manuals de gramàtica expliquen clarament la formació dels ordinals, és a dir, dels adjectius numerals que indiquen ordre: hi ha les formes específiques *primer, segon, tercer i quart* i, a partir del que fa cinc, es formen afegint la terminació *-è* (femení *ena*) al numeral cardinal corresponent: *cinquè, sisè, setè*, etc. Això origina formes com *vint-i-tresè* o *cent seixanta-quatrèna*, que potser poden sobtar una mica, però que no es pot pas dir que siguin més artificioses que les obtingudes copiant o imitant el sistema del castellà, que recorre a unes terminacions llatinitzants, és a dir, que unes formes com «vint-i-tresau» o «cent seixanta-quatrava», que es consideren inacceptable, tal com, oportunament, no deixen d'indicar els tractats gramaticals, els quals solen indicar també l'existència d'una segona sèrie incompleta de numerals obtinguts directament del llatí, usats en alguns casos especials: *quint, decim, vigèsim, centèsim, mil·lèsim*, etc.

Importa, però, d'afegir a aquesta informació habitual que, en lloc dels numerals ordinals es poden usar, i de fet s'usen gairebé sempre, els numerals cardinals corresponents. Aquesta pràctica és especialment habitual quan els nombres que indiquen l'ordre són superiors als dígets. Així, per exemple, *Lluís XIV* i *Joan XXIII* són llegits *Lluís catorze* i *Joan vint-i-tres*. Hi ha, és clar, molts casos especials en què el costum ha fixat l'ús dels cardinals o bé dels ordinals, com és ara el de les cases d'un carrer, en què s'usen sempre els cardinals, i el dels pisos de cada casa, en què més aviat hom fa ús dels ordinals, encara que la tendència moderna a substituir *pis* per *planta* emmena també a donar preferència als cardinals. En realitat, hi ha diversos fets que afavoreixen aquest darrer ús: el fet de fer precedir el nombre de la paraula *número*, l'adjudicació al nombre d'ordre de zeros a l'esquerra o de lletres, etc. Així, *la via 03* no es pot llegir sinó *la via zero tres*.

Hi ha casos, però, en què es tracta d'indicar l'ordre en l'actuació o la intervenció d'alguna cosa o, especialment, d'algú, sense que hagin estat prèviament distingits amb la inscripció expressa de cap número. ¿Cal dir aleshores, necessàriament, *el dissetè* o *la trenta-unena*? El llenguatge popular sol resoldre més naturalment aquests casos dient *el que fa disset* i *la que fa trenta-u*.